

Slutningen af hvert Kapitel er en Literaturfortegnelse. For danske Læsere, der ønsker at skaffe sig et kort Overblik over vort Nabolands økonomiske Forhold, vil Silverstolpes Bog være en udmærket Ledetraad.

Henry Stjernqvist.

KNUD KORST: **Samfundsøkonomi**. Arbejdernes Oplysningsforbund. Socialdemokratiets Forlag „Fremad“, København 1926. 156 Sider.

Vor samfundsøkonomiske Litteraturs store Mangel paa populære Vejledninger i Samfundsøkonomiens Begyndelsesgrunde gør, at man paa Forhaand møder Korsts lille Bog med en Interesse, som holdes fast paa Grund af den selvstændige Maade, han har søgt at løse sin unægtelig svære Opgave paa. Titlen er lidt misvisende, fordi man tror at staa over for en samlet Fremstilling af Samfundsøkonomien. Det gør man ikke. Korst har søgt at samle Studiet af Samfundsøkonomiens vigtigste Problemer om visse Hovedemner, der hver behandles i sit eget af Bogens 14 Kapitler, og har helt givet Aikald paa den almindelig brugte Inddeling af Stoffet under større samlende Synspunkter. Det er gaaet ud over Overskueligheden, og adskillige vigtige Spørgsmaal er derved slet ikke blevet belyst.

Korst begynder med at omtale det økonomiske Initiativs Afhængighed af Behovene og paaviser derefter, at i vore Dage arbejder de færreste direkte for deres Behovs Tilfredsstillelse, men derimod indirekte gennem Erhvervet; i Tilknytning hertil diskuteres den private Ejendomsret og den frie Konkurrencens Betydning for det økonomiske Initiativs Udfoldelse; for Frikonkurrencens Vedkommende gives der dog blot en iøvrigt klar Fremstilling af den historiske Udvikling. De følgende Kapitler behandler Erhvervsdelingen, Virksomhed og Bedrift, Karteller og Truster, navnlig det sidste er særdeles læseværdigt. Korst har søgt at give en Beskrivelse af Erhvervslivets Struktur, men samtidig om end lidt spredt og uoverskueligt behandlet Spørgsmaalet om Specialiseringens og Stordriftens Fordele. De næste Afsnit behandler Socialisering og Kooperation som Afløsere af det nuværende privat organiserede Erhvervsliv. Afsnittet om Kooperation beskriver dog kun Landbrugets Andelsbevægelse, Arbejdernes Produktionsforetagender, Brugsforeninger og Andelsboligforeninger, en Omtale af Kooperationens Grundtanker og Problemer mangler.

Afsnittet om Erhvervsbetingelser hører til de bedste i Bogen. I dette behandles særligt de naturlige Hjælpekilder og deres Betydning for den internationale Arbejdsdeling og Indu-

Slutningen af hvert Kapitel er en Literaturfortegnelse. For danske Læsere, der ønsker at skaffe sig et kort Overblik over vort Nabolands økonomiske Forhold, vil Silverstolpes Bog være en udmærket Ledetraad.

Henry Stjernqvist.

KNUD KORST: **Samfundsøkonomi**. Arbejdernes Oplysningsforbund. Socialdemokratiets Forlag „Fremad“, København 1926. 156 Sider.

Vor samfundsøkonomiske Litteraturs store Mangel paa populære Vejledninger i Samfundsøkonomiens Begyndelsesgrunde gør, at man paa Forhaand møder Korsts lille Bog med en Interesse, som holdes fast paa Grund af den selvstændige Maade, han har søgt at løse sin unægtelig svære Opgave paa. Titlen er lidt misvisende, fordi man tror at staa over for en samlet Fremstilling af Samfundsøkonomien. Det gør man ikke. Korst har søgt at samle Studiet af Samfundsøkonomiens vigtigste Problemer om visse Hovedemner, der hver behandles i sit eget af Bogens 14 Kapitler, og har helt givet Aikald paa den almindelig brugte Inddeling af Stoffet under større samlende Synspunkter. Det er gaaet ud over Overskueligheden, og adskillige vigtige Spørgsmaal er derved slet ikke blevet belyst.

Korst begynder med at omtale det økonomiske Initiativs Afhængighed af Behovene og paaviser derefter, at i vore Dage arbejder de færreste direkte for deres Behovs Tilfredsstillelse, men derimod indirekte gennem Erhvervet; i Tilknytning hertil diskuteres den private Ejendomsret og den frie Konkurrencens Betydning for det økonomiske Initiativs Udfoldelse; for Frikonkurrencens Vedkommende gives der dog blot en iøvrigt klar Fremstilling af den historiske Udvikling. De følgende Kapitler behandler Erhvervsdelingen, Virksomhed og Bedrift, Karteller og Truster, navnlig det sidste er særdeles læseværdigt. Korst har søgt at give en Beskrivelse af Erhvervslivets Struktur, men samtidig om end lidt spredt og uoverskueligt behandlet Spørgsmaalet om Specialiseringens og Stordriftens Fordele. De næste Afsnit behandler Socialisering og Kooperation som Afløsere af det nuværende privat organiserede Erhvervsliv. Afsnittet om Kooperation beskriver dog kun Landbrugets Andelsbevægelse, Arbejdernes Produktionsforetagender, Brugsforeninger og Andelsboligforeninger, en Omtale af Kooperationens Grundtanker og Problemer mangler.

Afsnittet om Erhvervsbetingelser hører til de bedste i Bogen. I dette behandles særligt de naturlige Hjælpekilder og deres Betydning for den internationale Arbejdsdeling og Indu-

striernes Lokalisering. De to andre Hovedfaktorer i Produktionen — Forskellen mellem Produktion og Erhverv fremhæves ikke klart — Kapital og Arbejde behandles i hver sit Kapitel. Afsnittet om Kapital hører til Bogens svageste. Korsts eget Kapitalbegreb er, som hans Definitioner iøvrigt næsten alle, meget vagt formuleret, men heller ikke Beskrivelsen af Kapitalens Former er klar. Kun indirekte gennem Bemærkningen, at Kapitaldannelsen viser sig dels som Formueforøgelse, dels sædvanlig som en Forøgelse af Produktionsmidlerne, kommer Modsætningen mellem Erhvervs- og Produktionskapital frem, ellers er det nærmest Erhvervskapitalen, Korst tænker paa. Iøvrigt er det eneste Problem, han kommer ind paa, Kapitaldannelsen, som han paastaar kun for en mindre Del sker ved egentlig Opsparing, men derimod ved at enkelte opnaar store Indtægter; men naar man undlader at forbruge hele denne Indtægt, saa er det vanskeligt at forstaa, at det ikke ogsaa er Opsparing, noget andet er, at Opsparing ikke altid forudsætter Sparsommelighed. Korst siger, at der paa Opsparingsteorien bygges ofte megen Moraliseren. Det forekommer mig, at det gør Korst selv.

Af Omsætningsproblemerne behandler Korst kun Penge-spørgsmaalet, hele Handelspolitikken, Frihandel og Beskyttelse lader han ligge, skønt det sikkert i høj Grad kunde paaregne Interesse hos de Læsere, for hvem Bogen er bestemt. Medens Fremstillingen af Pengenes Historie er god og overskuelig, gælder det modsatte om Behandlingen af Spørgsmaalet om Pengenes Værdi. Herom siger Korst reelt ikke andet, end at Pengenes Købekraft afhænger af Varepriserne, og hvis der udstedes store Mængder af Papirpenge, vil dette hurtigt spores paa Varepriserne. Derefter følger en Fremstilling af Pengenes Kursværdi og Vekselkursernes Dannelse under Guldfod og Papirfod (Købekraftsparitetslæren), og det er kun i Relation til Vekselkursernes Forandringer, at Inflationsproblemet behandles „Den hyppigste Aarsag til stigende Priser er erfaringsmæssigt en for stærk Anvendelse af Kreditmidler, hvilket i sidste Instans praktisk vil sige en forøget Udstedelse af Papirpenge“ (S. 95). Her tales der pludseligt om Kreditmidler, et Begreb, der ikke har været brugt før og som ikke nærmere forklares. At Kreditmidlernes samlede Masse gennem Bankernes Laan-givning er adskillige Gange større end Seddelmassen nævnes ikke, tværtimod siges det vildledende, at Inflation ogsaa foruden gennem Statens Finansoperationer kan opstaa ved, at Bankerne under Kapitalmangel finansierer nye Foretagender ved at trække paa Seddelbanken, hvorved Seddelmassen stiger. Det er efter

en saa misvisende Fremstilling dog en Trøst, at Korst slutter med klart at fremhæve, at det er i Kreditpolitikken, at den egentlige Aarsag til Valutasvingningerne maa søges. Meget overraskende kommer umiddelbart herefter Spørgsmaalet „Hvilken Rolle spiller Betalingsbalancen da for Valutakurserne?“ Samme Balance har hidtil ikke været omtalt med et Ord. Senere vendes igen tilbage til Inflationsspørgsmaalet, denne Gang i Forbindelse med Nedskrivning af Møntværdien og Deflation.

Fremstillingen af Forløbet af Inflation henholdsvis Deflation er nærmest under al Kritik slet. Deflationspolitik defineres som en saa stærk Kreditindskrænkning, at der indtræder kunstig Pengeknaphed, selve Deflationsprocessen beskrives saaledes, „— en Deflation og dermed følgende Kreditstramning, Penge-mangel, faldende Indtægt og faldende Priser medfører Krisetilstand i Landets Erhvervsliv, idet Afsætningen og dermed Produktionen indskrænkes stærkt, hvilket atter medfører Falliter, Arbejdsløshed etc.“ Det kunde daarligt være sagt kortere, men om det giver den læge Læser blot nogen Forstaaelse af Problemet maa anses for usandsynligt. Afsnittet slutter med en Henvisning til Diskontopolitikken som Bankernes specielle Mid-del til at regulere Pengemængden, men hvad Diskontopolitik er fortælles hverken her eller senere.

Først i det følgende Afsnit „Prisforhold“, hvori behandles Varepriser og Arbejds-løn, Prissvingninger, Fordelingsomkostninger, Indextal m. m., kommer Værdilæren til Behandling; vi faar at vide, at Tingenes Bytteværdi eller Pris er meget forskellige, og at man sædvanligvis siger, at disse Prisforskelle skyldes Tilbudets og Efterspørgslens forskellige Størrelse. Efterspørgs-len afhænger af Indtægtens Størrelse og i anden Linie af Be-hovet, Tilbudet af Produktionsomkostningerne og Muligheden for at opnaa en Monopolprofit, selve Prisdannelsesprocessen værdiges ikke et Ord; derimod faar man den mærkelige For-klaring, at naar to Varer med forskellige Produktionsomkost-ninger kan opnaa samme Pris, er det, fordi Efterspørgslen hyp-pig er saa stærk, at Prisen kan sættes saa højt, at den dækker ogsaa den dyrest producerende Fabriks Omkostninger; som om Prisen ikke vilde blive den samme, selv om denne Fabrik maatte sælge med Tab for at faa Varen afsat. Korst hævder, at Arbejdet i Virkeligheden er Kilden til alle Tings Værdi, skønt han selv to Sider tidligere siger, at, for at en Ting kan have Bytteværdi, maa den have Brugsværdi; det er dog selv-modsigende.

Kapitlet Indtægt og Forbrug er i og for sig velskrevet og

indeholder mange interessante Bemærkninger, det forekommer mig at være en god Idé at behandle Befolkningsforøgelsesproblemet i direkte Tilknytning til Betragtninger over Gennemsnitsindtægternes ringe Størrelse, men de to Indtægtsformer, Grundrente og Kapitalrente, er stedmoderligt behandlet; hvorledes Grundrenten opstaar forklares slet ikke. Kapitalrenten og Profiten skyldes efter Korst Ophobning af Merværdi — Korst er plus royal que le roi, idet han hævder, at Merværdien staar i ligeformt Forhold til det Antal Arbejdere, der beskæftiges --, men da Korst andre Steder i Bogen udtrykkeligt skelner mellem almindelig Kapitalrente og Profit, savner man uvilkaarligt en Omtale af Laanrenten. Bogen indeholder yderligere Afsnit om Kredit og Financiering og om Kriser og Konjunkturer.

Som Helhed virker den Stofordning, Korst har valgt, uheldigt, idet alt for ofte økonomiske Fænomener omtales og enkelte Sider af dem tages op til Undersøgelse, førend det paa-gældende Fænomen er blevet beskrevet. Ogsaa synes jeg, at Korst ved at undlade at forklare Udtryk og Begreber, han anvender, ofte stiller for store Krav til sine Læseseres Forhaandsviden. En omhyggeligere Afpuddning af Bogen vilde ogsaa have været heldig, mange Uklarheder vilde sikkert derved være blevet rettet og saadanne Ting undgaaet, som f. Eks. at Forklaringen paa Generalomkostninger, der til Overflod findes tre Steder (S. 21, 25 og 105), hver Gang er forskellig, eller som f. Eks., at det siges S. 36, at et Kartel nødvendigvis maa føre en saadan Prispolitik, at ogsaa de daarligste Virksomheder inden for Faget kan klare sig, medens han S. 40 endog under Henvisning til S. 36 nøjes med at hævde, at Karteller som før nævnt ofte maa holde Priserne saa højt, at ogsaa de daarligste Bedrifter kan betale sig. Det er denne Fremstilling, der er den rigtige, idet Kartellet jo undertiden gaar den anden Udvej, at betale de daarligste Virksomheder for at ligge stille.

Hovedindvendingen mod Korsts Bog er ikke, at saa mange Ting ikke er taget med — i en Bog af saa lille Omfang maa dette altid blive Tilfældet; nej, Bogens største Svaghed er, at Behandlingen af Stoffet er ujævn og af meget forskellig Værdi. Saasnart Korst beskriver det nuværende Samfunds Struktur og Organisation, forstaar han at fremstille Stoffet med betydelig Dygtighed og ofte med en forbløffende Detailrigdom. Paa dette Omraade mærker man, at han føler sig hjemme. Saasnart han kommer ind paa Begrebsforklaringer og paa Udredning af Aarsagsammenhængen, bliver Fremstillingen usikker og usammenhængende og ofte saa ufuldstændig, at man hellere maatte være

den foruden; men her laa, det maa indrømmes, ogsaa den vanskeligeste Del af Opgaven. Man kan ikke andet end anerkende det Mod, hvormed Korst har givet sig i Lag med en Opgave, som de, der var nærmere til at tage fat paa, har ladet ligge. Hans Bog er paa Forhaand sikret en stor Udbredelse gennem Arbejdernes Oplysningsforbund, og vil sikkert ogsaa gøre sin Nytte, særligt maaske, hvor den læses sammen med andre Fremstillinger af Samfundsøkonomien, fordi den indeholder en Kritik af de bestaaende Samfundsforhold, som ikke altid kommer tilstrækkeligt frem i andre populære Vejledninger paa dette Omraade.

F. v. Bülow.

Den svenske Bankkommittés Betænkning. 1924 Års Bankkommitté. Betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 Juni 1911 (Nr. 74) om bankrörelse m. m. Statens off. utr. 1927: 11. Stockholm 1927. 227 Sider.

Krigstidens og Efterkrigstidens vældige Konjunkturbevægelse har blotlagt adskillige Svagheder indenfor Bankvæsenet, hvilket har medført, at man saavel her i Danmark som i vore nordlige Nabolande har søgt at gøre de indvundne Erfaringer frugtbringende gennem Ændringer i Banklovgivningen, sigtende til at fastlægge Rammerne for en sundere Bankpolitik. I Danmark blev der i 1923 fremsat Forslag til væsentlige Ændringer i Bankloven af 1919, men dette Forslag blev ikke færdigbehandlet; efter et Regeringsskifte i 1925 blev der fremlagt et nyt Forslag, som i noget ændret Form blev vedtaget af Folketinget i Marts 1926 og derefter forelagt i Landstinget. Efter Regeringsskiftet i December 1926 synes Spørgsmaalet om Ændringer i den danske Banklov imidlertid at være stillet i Bero -- i hvert Fald foreløbig. Erfaringerne i Norge førte i 1924 til, at dette Land fik en Lov om Aktiebanks, hvorved bemærkes, at der tidligere i Norge, bortset fra nogle enkelte Bestemmelser i andre Love, særlig i Loven om Aktieselskaber, kun var lovgivet om Sparebankernes Forhold. Paa Island oprettedes der i 1923 et Bank- og Sparekasseinspektørembede.

En i 1917 nedsat svensk Bankkommitté blev allerede opløst i 1919, inden den havde fuldført sit Arbejde, men den naede dog at afgive en Række Betænkninger, der medførte en Del Ændringer i Lovgivningen. I 1924 nedsatte den svenske Regering en ny Kommitté af sagkyndige, som nu efter tre Aars Arbejde har afgivet Betænkning. Denne Betænkning, der er præget af sædvanlig svensk Saglighed og Grundighed i Tilrettelæggelsen af Lovgivningsarbejdet, indeholder en Rigdom af bankpolitiske og praktiske Erfaringer, Synspunkter og